

דבר העורך

אריה סובר

אני שמח לבשר שגיליון דצמבר מספר 9 של כתב העת **הומור מקוון: כתב עת מדעי לחקר ההומור** בחסות האגודה הישראלית לחקר ההומור, יצא לאור. זה הגיליון השני לשנת 2017, בהמשך למדיניות שהחלה בשנה שעברה שבה החלט להוציא לאור שני גיליונות בשנה. זו השנה השנייה שבה חברת EbSCO הבינלאומית מפיצה את הגיליונות של כתב העת באתרים אקדמיים בינלאומיים השייכים לה, כמו גם במאגרי מידע לספריות אקדמיות. כתב העת העברי **הומור מקוון** הינו כתב העת העברי המדעי הראשון והיחיד בעולם לחקר ההומור ובזה אנחנו מתגאים.

הגיליון הנוכחי כולל מאמרים אמפיריים ומאמרי דעה מגוונים רב-תחומיים שתורמים את חלקם להעשרת הידע בתחום ההומור בכלל ובחקר ההומור העברי, היהודי והישראלי בפרט.

מאמרה של **ד"ר יעל דורון** "ביאליק מכה על כתפי" הומור, אירוניה ופרודיה בין ח.נ. ביאליק לנחום גוטמן, בוחן את מרכיב ההומור ביצירתו הכוללת של האמן נחום גוטמן ומתייחס אל קשריו האישיים והיצירתיים עם ח.נ. ביאליק, שאותו הכיר מאודסה עוד מבית אביו, הסופר ש. בן ציון. כמו כן המאמר מדגיש את חשיבותו של ההומור כמקשר ומגשר על פערים בין דוריים, יבשות ותפיסות עולם, כפי שזה בא לידי ביטוי לאורך שנות יצירתו של גוטמן.

מאמרה של **ד"ר ג'נאן פראג' פלאח**, "הומור בקרב קשישות ערביות בבית הקשיש בעכו" הינו ייחודי בחקר ההומור בחברה הערבית ובישראל בפרט, לאורו מיעוט המחקרים בתחום חקר ההומור הנוגעים בחברה ובתרבות הערבית. המאמר עוסק במקומו של ההומור בחייהן של קשישות ערביות שחיו במשך כל חייהן בעיר עכו והיו אחראיות על משק הבית או עבדו בעבודות מזדמנות. השאלה שנבחנה הייתה, מהו חלקו של ההומור בחייהן של הקשישות הערביות. המחקר בוצע באמצעות ראיונות עם 15 קשישות החברות במעון יום לקשיש בעכו, וכמו כן במהלך תצפית שנעשה במהלך טיול עם הקשישות לרמת הגולן. מאמרו של **אילאור פורת**, "הומור, אלימות ואימה ביצירות נונסנס ובשיר אחד של יונה וולך" מתחקה אחר הגדרת האלימות ביצירות הנונסנס כ"סרט מצויר", בהתאם להגדרתה של רות ריס. המאמר בוחן את מנגנוני ההומור ככאלו שמנטרלים את האימה שבאלימות, או כפי נוסח במאמר, את 'הליצן' מול 'המפלצת'. המאמר בוחן לאור ההגדרה הנ"ל את היצירות של לואיס קרול, ומשווה אותן לשיר "יונתן" של יונה וולך, שמכיל בתוכו נונסנס ואלמנטים של אימה במשולב. מאמרה של **ד"ר רחל רוזנר**, "הפרת "כללי שיתוף הפעולה בשח" בבדיחה היהודית" בוחן האם "עקרון שיתוף הפעולה" הפועל בשח (Grice, 1975) חל גם על בדיחות בכלל ועל בדיחות יהודיות בפרט, ואם כן – באיזו מידה. הבדיחות הנדונות במאמר נבחרו מתוך האוסף הגדול של דרויאנוב, "ספר הבדיחה והחידוד", שמופיע בשלושה כרכים וכולל אוסף של בדיחות מן העיירה היהודית במזרח אירופה מסוף המאה מהמאה התשע עשרה והרבע הראשון של המאה העשרים. מאמרה של **ד"ר אורנה בן-מאיר**, "הרטוריקה החזותית בקריקטורות על שרה נתניהו" נוגע בנושא אקטואלי, ובכך הוא מבדיל עצמו מיתר המאמרים שעיסוקם בנושאים שאינם עומדים בהכרח במבחן הזמן. באמצעות מחקר חזותי-איקונוגרפי של הקריקטורות שעסקות בשרה נתניהו, דן המאמר בנרטיב הביקורתי של הדימוי הציבורי שהן מנסחות. המאמר מציג את האמצעים הרטוריים שנוקטים הקריקטוריסטים ותרומתם לנרטיב הזה. **ד"ר איילת לילטי**, במאמר דעה שכותרתו "הכתיבה כסצנת מאבק והתעלות קומית ביצירותיהם של פרנץ קפקא ומוריס בלאנשו" שואפת ליצור אנלוגיה בין יצירותיהם של שני סופרים ייחודיים, מוריס בלאנשו ופרנץ קפקא. שני היוצרים

ראו במלאכת הכתיבה זירת התרחשות דרמטית וקומית כאחת. קפקא ראה בכתיבה מאבק ושעשוע המסיח את דעת הקורא והמוות. בלאנשו כמבקר ויוצר זיהה בשפתו של קפקא אופי ביקורתי המוטמע בשפת הדין. שניהם קשרו את חייהם לחיי הספרות ובכתיבתם הביעו פליאה לנוכח כוחה של השפה לחולל מרחב דימויים הניתק מאחיזת היוצר, ועולה ומופיע לנגד עיניו כמחזה. במאמר נטען שכל אחד בדרכו שאף להפוך את ההתרחשות הדמיונית הזאת לאות מפגש עם בן לוויה, בין אם הוא הגיבור, המספר או הקורא. את הגיליון סוגרת סקירה של פרופ' ארתור אסא ברגר על ספרו של Francisco Uus:

Humor and Relevance. 2016. John Benjamin's: Amsterdam. 367 pages.

אני רוצה להודות לכותבי המאמרים, לשופטים האנונימיים, לעורכי המשנה של כתב העת ולכל מי שלקחו חלק בהפקת הגיליון, למיכל ולאביבית ומאחל לקוראות, לקוראים ולחוקרים קריאה מהנה ומעוררת מחשבה.

פרופ' אריה סובר